

Asia: VN/10384/2019 VM212:00/2018

Lausuntopyyntö järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämisestä ja yhdenmukaistamisesta

1 Taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Muu, mikä [julkisoikeudellinen yhteisö]

2 Ehdotukset järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi

Ehdotus 1: Valtionavustustoiminnassa siirrytään uuteen, valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaisuutta edistävään toimintamalliin.

Tuotonjakoministeriöt siirtyvät valtionavustustoiminnan uuteen toimintamalliin ja ottavat käyttöön sitä tukevat valtionavustustoiminnan verkkopalvelut. Tuotonjakoministeriöt siirtyvät toimintamalliin kehittämisprojekteissa siten, että verkkopalvelut ovat kaikkien käytössä vuoteen 2024 mennessä. Valtionavustuskäytännöt yhdenmukaistetaan valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaiseksi.

TSV kannattaa valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaistamista ja yhteisten verkkopalvelujen käyttöönottoa. Valtuuskunta kuitenkin toivoo, että valtionavustusten välittäjäorgaaneille mahdollistetaan omien hakujärjestelmien käyttö välittäjätoiminnassa. Valtuuskunnalla on hyvät kokemukset oman järjestelmän käytöstä, kun se edelleen välittää avustuksia mm. tieteellisille seuroille, joiden toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen ja joilla toimihenkilöt voivat vaihtua usein. Avustusten käyttäjät tarvitsevat yksityiskohtaista haku- ja raportointiohjeistusta, lisäksi niiden toimintaan liittyy erityispiirteitä, joiden sovittaminen yleisiin verkkopalveluihin voi olla hyvin haasteellista. Omaan järjestelmään on luotu myös sisäisiä työkaluja helpottamaan hakemusten käsittelyä ja päätösvalmistelua. Valtuuskunta katsoo, että VA-palveluiden ja valtuuskunnan omien järjestelmien välille voidaan luoda toimivat rajapinnat. Valtuuskunta on myös tähänkin asti julkaissut avustuspäätöksiä koskevat tiedot, joten tiedon avoimuus on jo nyt normaali käytäntö valtuuskunnan tekemissä edelleen välittämispäätöksissä.

Ehdotus 2: Valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta suunnitellaan yhdessä uudella tavalla.

Tuotonjakoministeriöt hyödyntävät valtionavustuksia ja niiden käyttöä koskevaa tietoa uudella tavalla

valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa, kuten valtionavustusten kohdentamisessa. Sitä varten tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusprosessejaan ja käyttävät yhteisiä verkkopalveluja. Järjestöt ja valtionapuviranomaiset suunnittelevat valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta yhdessä uudessa toimintamallissa, mikä edistää ennakoitavuutta ja jatkuvuutta ja auttaa ottamaan toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset entistä paremmin huomioon.

Valtionapuviranomaisten lisäksi myös välittäjäorganien tulee voida osallistua yhteissuunnitteluun, jotta ne voivat toimia valtionapuviranomaisten tietotarpeiden ja ohjeistusten mukaisesti ja tuottaa kehitystyössä tarvittavaa tietoa loppukäyttäjistä ja palvelujen käytettävyydestä.

Ehdotus 3: Valtionavustustoimintaan osallistuvien toimielinten tehtäviä ja toimintatapoja yhdenmukaistetaan.

Tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusten arviointiin ja valtionavustustoimintaan liittyvien neuvottelukuntien, toimikuntien ja jaostojen tehtäviä ja toimintatapoja soveltuvin osin. Tehtävien ja toimintatapojen painopiste on jatkossa valtionavustuspolitiikan arvioinnissa, valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa ja yhdenmukaisten valtionavustuskäytäntöjen jatkuvassa kehittämisessä. Tarkoituksena on lisätä valtionapuviranomaisten ja järjestöjen välistä viestintää ja vuorovaikutusta.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä ei tieteellä ole neuvottelukuntaa, toimikuntaa tai jaostoa. Tieteen rahapelitoiminnan momentilla Suomen Akatemian osuus on hieman yli puolet, lisäksi se saa avustuksen eduskunnan päätöksellä ja tekee myöntöpäätöksensä ns. valtuusmenettelyllä. Siten sen avustus eroaa muiden ko. momentilta valtionavustuksia saavien toimijoiden rahoituksesta. Valtuuskunta ei näe ainakaan tässä vaiheessa perustetta tieteen osalta asetus- tai muulla säädösmenttelyllä asetettavalle neuvottelukunnalle, mutta pitää erittäin tärkeänä hyvää yhteistyötä ja keskustelufoorumia ministeriön ja valtionavustusta saavien tahojen kanssa etenkin valtionavustusten arvioinnissa ja käytäntöjen kehittämisessä. Ministeriön ja järjestöjen yhteinen työryhmä edistäisi etenkin viestintää ja tiedonkulkua, jossa on ollut ongelmia etenkin niissä tilanteissa, joissa valtionavustushakuihin ja päätöksentekoon liittyviä päätöksiä (esim. muutoksia sopimusmalleihin) on tehty ministeriön yhdessä yksikössä eikä tieto ole syystä tai toisesta kulkenut toiseen yksikköön.

Ehdotus 4: Järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjä yhdenmukaistetaan mahdollisuuksien mukaan.

Tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjään. Yleisavustuksilla rahoitetaan järjestöjen varsinaisen toiminnan bruttokustannuksia. Tuotonjakoministeriöt luovat yhteisen tavan arvioida, miten järjestön kokonaisvarallisuus vaikuttaa valtionavustusten harkinnassa ja myöntämisessä. Tuotonjakoministeriöiden erilaisia omarahoituskäytäntöjä selvitetään lisää ennen ehdotuksen toteuttamista.

Valtuuskunta kannattaa järjestöjen taloutta koskevien valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaistamista mahdollisuuksien mukaan ja kokonaisvarallisuuden vaikutuksen arviointia valtionavustusten harkinnassa ja myöntämisessä. Valtuuskunta totesi jaoston väliraporttia koskeneessa lausunnossaan, että varainhankinnan ja tuottojen ei tulisi vaikuttaa yleisavustuksen suuruuteen ainakaan TSV:n kaltaisilla toimijoilla, joilla tuotot ovat vuosittain enintään 10% kokonaistuloista. Mahdollisuudet huomioida vapaaehtoinen talkootyö tulisi myös selvittää. Esimerkiksi tieteellisissä seuroissa tehdään ilmaiseksi ja monipuolisesti asiantuntijatyötä, jota tarvitaan tieteen ja eri tieteenalojen toimintatapoja, traditioita, paradigmoja ja kiinnostusten

kohteiden ymmärtämiseen ja korkealaatuisten ja tutkittuun tietoon perustuvien päätösten tekemiseen ja toiminnan arviointiin. Tämä näkyy myös riippumattomana ja kustannustehokkaana toimintana tiedeviestinnässä, tiedekasvatuksessa ja kansalaistieteen eri muodoissa, joita ilman yhteiskunnan yleissivistys olisi vähäisempi kuin mitä se nyt on.

Ehdotus 5: Järjestöjen toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita yhdenmukaistetaan.

Tuotonjakoministeriöt soveltavat mahdollisimman yhdenmukaisia toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita harkitessaan ja myöntäessään yleisavustuksia järjestöille. Perusteita arvioidaan sekä suunnitellun että toteutuneen toiminnan perusteella. Tuotonjakoministeriöt päättävät, kuinka ne soveltavat arviointiperusteita mahdollisine painotuksineen päätöksenteossa.

Valtuuskunta tukee raportissa esitettyjä toiminnan ja vastuullisuuden arviointitapoja. Tuotonjakoministeriöiden on syytä keskustella arviointitavoista avustusten saajien ja välittäjäorganisaatioiden kanssa ennen päätöksentekoa, jotta arviointitavat ja –kriteerit olisivat mahdollisimman selkeät, avoimet ja läpinäkyvät.

Ehdotus 6: Järjestöille voidaan myöntää kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti.

Tuotonjakoministeriöt voivat myöntää järjestöille yksi- tai kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti. Kahdeksi vuodeksi kerrallaan myönnetty yleisavustus ei poista sen saajan vuotuista raportointivelvollisuutta. Järjestöt voivat hakea ensimmäiset kaksivuotiset yleisavustukset vuoden 2024 valtionavustushauissa. Kaksivuotiset yleisavustukset rahoitetaan valtion yhden vuoden talousarviosta.

Valtuuskunta totesi jo järjestöjaoston väliraporttia koskeneessa lausunnossaan, että TSV kannattaa monivuotisiin toiminta-avustuksiin siirtymistä. Nykyinen yhden vuoden avustuspäätös ei tue pitkäjänteistä strategista toimintaa ja sen kehittämistä. Se ei myöskään huomioi toiminnan ennakoimattomia muutoksia, joilla on välitön tai välillinen vaikutus talouteen. Avustuksen saaja voi hakea siirtopyyntöä ylijäämälle, mutta tällainen toimintatapa lisää hallinnollista työtä, joka voitaisiin välttää monivuotisilla päätöksillä. TSV saa tälläkin hetkellä tieteellisille konferensseille tarkoitetut erityisavustukset vuosittain kolmivuotisina päätöksinä, eikä niiden hallinnoinnista ja raportoinnista ole ollut ongelmia. Monivuotisiin toiminta-avustuksiin siirtyminen ei TSV:n mielestä välttämättä laita avustusten saajia keskenään eriarvoiseen asemaan. Nykyinen malli, jossa TSV:n kaltainen vakiintunut ja vuosikymmeniä tehtävään harjoittanut toimija, jonka toiminta on määritelty omalla lailla, pikemminkin rinnastaa TSV:n toiminnan lyhytkestoisiin ja projektimaisiin toimijoihin. Tieteen rahapelitoiminnan momentilta rahoitusta saava Suomen Akatemia tekee rahoituspäätöksiään monivuotisina ns. valtuusmenettelyllä, mikä myös osoittaa, että monivuotisten päätösten tekeminen on mahdollista yhden vuoden talousarviomenettelystä huolimatta.

Valtuuskunta on halukas osallistumaan raportissa ehdotettuun kokeiluun ennen laajamittaisempaa kaksivuotisten yleisavustusten myöntämiseen siirtymistä.

Ehdotus 7: Järjestöt välittävät valtionavustuksia edelleen siirron saajille mahdollisimman yhdenmukaisella tavalla.

Valtionavustusten edelleen välittäminen perustuu tuotonjakoministeriöissä valtionavustuslain uudistamisen yhteydessä laadittavaan tulkintaohjeeseen. Tuotonjakoministeriöiden valtionavustusehdot ja -rajoitukset sekä delegointisopimusmallit yhdenmukaistetaan. Samalla varmistetaan, että siirron saajille

edelleen välitettyjen valtionavustusten käyttöä koskeva tieto on avointa ja läpinäkyvää valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaisesti.

Valtuuskunta kannattaa ehdotusta, kuitenkin siten, että edelleen välittäjät osallistuvat tulkintaohjeen laadintaan ja että toimialakohtaiset erityispiirteet ja edelleen välittäjien sisällöllinen asiantuntemus tulee huomioiduksi.

Ehdotus 8: Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä.

Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä järjestämällä sen tiimityönä. Taloustarkastuksen tehtävät on myös perusteltua yhdenmukaistaa vastuineen tuotonjakoministeriöissä. Järjestöjen taloutta ja toiminnan tai hankkeen tuloksellisuutta sekä toimintaympäristömuutoksia koskevaa tietoa hyödynnetään entistä laajemmin valtionavustusprosessien eri vaiheissa.

Valtuuskunta kannattaa ehdotusta ja esittää, että tiedonkeruu ja raportointi olisi mahdollisimman pitkäjänteistä ja tiedon hyödyntämisessä painotettaisiin selkeitä kokonaisuuksia eikä lyhytjänteistä ja jatkuvasti muuttuvaa, sirpaleista tiedonkeruuta vain tiedonkeruun vuoksi.

3 Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Yleiset huomiot Järjestöjä koskevat valtionavustuskäytännöt: Ehdotukset niiden kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi -julkaisusta

-

Valtionavustustoiminnan kehittämistä koskevat yleiset huomiot

Tieteellisten seurain valtuuskunta kannattaa järjestöjaoston esitystä monialaisen toimeenpanoryhmän perustamista ehdotusten tarkempaa valmistelua ja toimeenpanoa varten. Osa järjestöjaoston ehdotuksista edellyttää vielä lisäselvityksiä. Lisäksi jatkotyössä on erittäin tärkeä huolehtia tuotonjakoministeriöiden ja eri työryhmien välisestä tiedonkulusta ja toiminnan koordinoinnista. Toimeenpanoryhmän asettaminen ja työskentelyn käynnistäminen mahdollisimman pian syksyllä 2021 tukisi myös Liikasen selvitysryhmän esitysten jatkotyöstämistä. Valtuuskunta pitää erittäin tärkeänä, että valtioneuvosto tekee rahapelitoiminnan rahoitusmallia koskevat linjapäätökset vuoden 2021 loppuun mennessä.

Ryynänen-Karjalainen Lea
Tieteellisten seurain valtuuskunta